

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
(повне найменування вищого навчального закладу)
Факультет «Образотворче мистецтво»
(назва факультету)
Кафедра живопису
(повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи на здобуття ступеня_бакалавра
на тему: **Портретно-жанрова композиція**
«Заповіт у світлі»

Виконав: студент 4 курсу Богачова Є.Г.
023 «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»
освітньо-професійна
програма «Станковий живопис»

Керівник: Чернявський К.В.

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра станковий живопис / денна форма навчання

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри живопису

Ковальова М.М.

«01» травня 2026 року

З А В Д А Н Н Я **НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ**

Богачова Євдокія Григорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема проєкту (роботи) Портретно-жанрова композиція «Заповіт у світлі»
Керівник проєкту (роботи) Чернявський Костянтин Володимирович, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «01» травня 2026 року
№ 106-ОС.

2. Строк подання студентом творчого проєкту 1 червня 2026 року

3. Вихідні дані до творчого проєкту: Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Технологічні та живописні засоби виконання оригіналів;*
- *Висновки;*
- *Список використаних джерел;*

- Ілюстративні матеріали.

5. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 1 травня 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Затвердження теми дипломної роботи	Травень	
2	Аналіз аналогів	Квітень Травень	
3	Розробка авторської концепції рішення теми	Квітень Травень	
4	Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;	Квітень Травень	
5	Затвердження ескізів рішення теми	Травень	
6	Систематизація інформації до пояснювальної записки	Травень	
7	Виконання оригіналів дипломної роботи	Травень Червень	
8	Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи	Червень	
9	Захист дипломної роботи	Червень	

Студент

(підпис)

Богачова Є.Г.

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

Чернявський К.В.

(прізвище та ініціали)

Анотація

Дипломна кваліфікаційна робота Богачової Євдокії Григорівни «Заповіт у світлі» ґрунтується на створенні авторського художнього твору, у якому через систему символів, метафор та образних асоціацій осмислюється духовний вимір російсько-української війни. У центрі роботи розкриття внутрішнього стану людини в момент кризи на полі бою та її звернення до історичної пам'яті, культурного спадку та сили предків, як джерела незламності та віри.

Для досягнення цієї мети проведено ґрунтовний аналіз історичного контексту, етнографічних особливостей та символіки. У роботі простежено основні етапи формування художнього образу, визначено авторську концепцію, що ґрунтується на ідеях нерозривного зв'язку покоління та культурної спадковості. Особливу увагу приділено символіці світла як метафори надії та вищої підтримки, а також процес формування символічного образу, що об'єднує постать воїна та архетиповий образ жінки як уособлення духу України, сформованого на основі національних архетипів та переосмислення. Сама назва роботи вже відсилає нас до творчості Тараса Шевченка, як до носія культурного коду.

У процесі роботи проведено основні етапи такі як аналіз різноманітних аналогів. Це вплинуло на формування конкретного творчого задуму, композиційні та колористичні особливості твору, та більш влучного розуміння принципу побудови простору, взаємодії світла та кольору, їх ролі у створенні емоційно-смыслового напруження.

Результатом є цілеспрямований художній твір, у якому поєднаний сучасний досвід війни з історичною пам'яттю, що дозволяє візуалізувати надію як фундаментальну цінність і духовну опору народу.

Abstract

The diploma qualification work of Bogachova Evdokia Grigorivna "*Testament in the Light*" is based on the creation of an original work of art, in which the spiritual dimension of the russian-ukrainian war is interpreted through a system of symbols, metaphors and figurative associations. The work focuses on revealing the inner state of a person at a time of crisis on the battlefield and his appeal to historical memory, cultural heritage and the power of ancestors as a source of invincibility and faith.

To achieve this goal, a thorough analysis of the historical context, ethnographic features and symbolism was carried out. The work traces the main stages of the formation of the artistic image, determines the author's concept, which is based on the ideas of the inextricable connection of generations and cultural heredity. Special attention is paid to the symbolism of light as a metaphor for hope and higher support, as well as the process of forming a symbolic image that unites the figure of a warrior and the archetypal image of a woman as the personification of the spirit of Ukraine, formed on the basis of national archetypes and reinterpretation. The very title of the work already refers us to the work of Taras Shevchenko, as a bearer of a cultural code.

In the process of work, the main stages were carried out, such as the analysis of various analogues. This influenced the formation of a specific creative idea, compositional and coloristic features of the work, as well as a more accurate understanding of the principle of constructing space, the interaction of light and color, their role in creating emotional and semantic tension.

The result is a purposeful work of art that combines the modern experience of war with historical memory, allowing us to visualize hope as a fundamental value and spiritual support of the people.

ЗМІСТ

1.	Обґрунтування актуальності теми.....	7
2.	Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів.....	8
3.	Аналіз аналогів.....	10
4.	Розробка авторської концепції рішення теми.....	12
5.	Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму.....	15
6.	Технологічні та живописні засоби виконання художнього твору.....	17
7.	Висновки.....	17
8.	Список використаних джерел.....	19
9.	Список ілюстрацій.....	22
10.	Альбом ілюстрацій.....	23

1. Обґрунтування актуальності теми

В усі часи у культурному просторі мистецтво було не лише формою естетичного висловлювання, але й засобом осмислення соціальних та екзистенційних процесів. На мою думку, в умовах повномасштабної війни в Україні, художня практика останні роки дедалі частіше набуває особливої ваги, трансформуючись у форму культурного спротиву та пам'яті.

Актуальність обраної мною теми обумовлена необхідністю художнього осмислення війни як боротьби за історичну пам'ять, ідентичність та культурну спадкоємність. Візуальне мистецтво в цьому контексті стає дуже важливим носієм архетипічних образів, що формують колективну свідомість нації.

Згідно з теорією Василя Кандинського, справжнє мистецтво має духовну природу і здатне впливати на внутрішній стан людини, викликаючи глибинні переживання [20]. Саме цей підхід і ліг в основу створення моєї роботи, де образ світла з неба виступає як символ внутрішнього пробудження та надії.

Назва «Заповіт у світлі» є гучним відсиланням до творчості Тараса Шевченка, зокрема до його вірша «Заповіт» [11], який є одним із напевно самих гучних та самих впізнаваних текстів української культури! У даному випадку світло з неба на картині грає роль як метафора духовної спадщини, що не дозволяє забути витoki боротьби наших предків.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка авторської концепції та створення багатопланової сюжетно-портретної композиції «Заповіт у світлі», у якій через засоби станкового живопису, систему символів, метафоричних образів, світлових і колористичних рішень осмислюється духовний вимір сучасної війни, зв'язок поколінь, історична пам'ять і надія, як джерело внутрішньої стійкості людини. Як зазначає П. Білецький, образотворче мистецтво завжди виступало важливим інструментом формування національної свідомості та збереження культурної пам'яті [2, с. 45-52]. У сучасних умовах ця функція набуває особливої ваги.

Мета роботи зумовила постановку наступних завдань:

- обґрунтувати актуальність обраної теми в сучасному мистецькому та соціокультурному контексті;
- зібрати, опрацювати та систематизувати теоретичні, історико-культурні й візуальні матеріали, що стосуються теми роботи;
- проаналізувати мистецькі аналоги з метою виявлення композиційних, образних, символічних і колористичних рішень, релевантних авторському задуму;
- розробити авторську концепцію твору та визначити його образно-символічний ряд;
- здійснити композиційний і колористичний пошук засобів втілення творчого задуму;
- обґрунтувати вибір техніки, формату, матеріалів і технологічних прийомів виконання роботи;
- створити оригінал дипломної роботи в матеріалі та узагальнити результати виконаної роботи у висновках.

Об'єктом дослідження є образно-символічна мова сучасного живопису у висвітленні тем історичної пам'яті, війни, духовної стійкості та національної ідентичності; також роботи, присвячені особливостям портретного жанру та його трансформації у сучасному мистецтві [7].

Предметом дослідження є технологічні засоби створення сюжетно-портретної композиції «Заповіт у світлі», спрямовані на втілення ідеї зв'язку поколінь, культурної спадкоємності та духовної незламності українського народу, що дало змогу сформулювати цілісне бачення теми та обґрунтувати вибір її втілення.

2. Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів

Виконання підготовчої частини кваліфікаційної роботи на тему «Заповіт у світлі» зумовило на глибоке дослідження по перше історико-культурного контексту. Основною базою дослідження стали роботи з історії мистецтва,

теорії сприйняття та символічного аналізу. В засадах теоретичної частини важливу роль у формуванні концепції відіграла праця Ернста Гомбріха «The Story of Art», у якій автор підкреслює, що мистецтво завжди відображає не лише реальність, а спосіб її бачення художником [18]. Це положення стало в якомусь сенсі ключовим саме у виборі відмови від прямого зображення війни на користь метафоричного підходу через алегорії.

Дослідження Ганса Белтінга також вплинуло на розуміння ролі образу як носія культурної пам'яті. Белтінг розглядає мистецтво як систему образів, що функціонують у культурному просторі незалежно від часу [16].

Особливу увагу було надано вивченню українського мистецтва та іконографії. «З неба звичайно дивиться бог-отець, що прирік сина на муки» – зміст таких ікон був зрозумілий раніше кожному, хто читав Євангеліє [2, с. 132]. Образ жінки у традиційному вбранні був сформований під впливом картини «Тополя» В. Журавель (іл. 4) та «Катерина» Шевченка (іл. 3). Серед малярського доробку ця робота вважається хрестоматійною і була написана автором «для народу» [12], але я обрала цей образ саме для того, щоб зробити його трансформованим, поперше більш спорідненим з іконами.

Аналіз джерел було структуровано за смисловими категоріями потреби, було багато художніх творів, що переглядалися за образністю, та сучасні інтерпретації, що відображали актуальні тенденції потреб глядача. Опрацьовані матеріали були організовані відповідно до їхньої ролі у формуванні творчої концепції. Деякі джерела допомагали зрозуміти історичний контекст, інші служили візуальними орієнтирами для композиційного рішення, а окремий блок був присвячений колористичним експериментам.

Крім того було проаналізовано сучасні фотографії з фронту та прифронтових міст України, що дозволило створити достовірний образ воїна, та ще, наприклад, пам'ятник, розташований у центрі Харківського саду імені Т. Г. Шевченка, хоч зараз і схований під укриттями на відміну від зображеного

мною [9]. Підготовчий етап дозволив сформувати основу єдиного синтезу минулих поколінь та сучасного в художньому образі.

3. Аналіз аналогів

Дослідження творів, що перегукуються з темою дипломної роботи, становить значний етап дослідження. Шляхом аналізу шедеврів видатних митців ми можемо окреслити основні напрямки у відтворенні образів, виявити їх різноманітність та збірні стильові риси, що формувалися в різні епохи. Аналіз аналогів у даній роботі спрямований не лише на виявлення формальних подібностей, а на дослідження та виявлення способів візуалізації духовного досвіду, впливу їх на думки глядача. Обрані мною твори дозволяють розглядати підходи по перше до трактування світла, далі до грамотного компанування на холсті.

Ключовим ідейним с погляду зору на моє полотно є картина «Катерина» Тараса Шевченка (1842) (іл. 3). Вона стала прототипом жіночого образу в роботі. У «Катерині» жінка хоч і символізує особисту трагедію, але на сам перед – долю України та українців, як нації [15]. У моїй же інтерпретації цей образ трансформується: з жертви він стає носієм сили та підтримкою. Таким чином відбувається переосмислення традиційного образу «Катерини» через сучасний контекст війни.

В процесі аналізу аналогів стало очевидно: багато розглянутих творів мистецтва об'єднує одне – прагнення художників вийти за межі буквального зображення і створити збірний образ, що працює на рівні інтуїтивного розуміння незримого глядачем. Це підтверджує думку Р. Арнхейма про те, що візуальне мислення є структурованим і підпорядковується законам сприйняття [15].

Також другий ключовий аналог є цикл «Слов'янська епопея» Альфонса Мухи (1912) (іл. 5). У цьому монументальному проекті художник створює візуальну історію слов'янських народів, де центральною ідеєю є духовне

відродження через історичну пам'ять. У роботі Муха використовує світло не як фізичне явище, а як божественну істину в історичній місії народу, що особливо важливо помітити.

У «Заповіт у світлі» подібно: світло, що пробивається крізь темні хмари, виступає як метафора надії та духовної підтримки, яка виникає в момент крайнього відчаю. Як позначає Е. Панофський, символ у мистецтві є носієм глибинного культурного вмісту, що виходить за межі безпосереднього зображення [23]. У цьому сенсі світло в обох випадках функціонує як іконологічний знак.

Ми вже згадували аналог, що є частиною «Слов'янської епопеї», але треба додати увагу цьому полотну ще, бо на ньому дуже гарно видно принципи які я хотіла реалізувати. Тут Муха використовує складну кольорову гаму з домінуванням холодних і теплих тонів, які формують емоційний простір твору (іл. 5). Колір активно формує сенс. На колористичне рішення моєї роботи, безпосередньо це вплинуло. Поєднання темно синіх та світло жовтих з голубими не лише відсилає до національної символіки, але й створює емоційний контраст.

У роботі «Відче наш» (1899) (іл. 1) декоративна світова лінія від людини в гору та світлова організація простору формують відчуття єдності та духовності до центральної фігури. Ця робота допомагає зрозуміти пластику ліній (характерну для модерну) що об'єднує всі елементи композиції, а монохромність літографії додає драматизму. У моїй роботі подібну пов'язувальну функцію відіграють стрічки з головного убору жінки – ці лінії створюють відчуття безперервності та єдності. Але ще більш наглядно видно цей прийом у картині Мухи «Мадонна лілій» (1905) (іл. 7) та у полотні Етторе Тіто «Сприятлива погода» (іл. 6). У картині «Мадонна лілій» жінка постає саме в тому образі сакралізма, який я прагнула досягти в дипломі. Цей тип узагальнення відповідає ідеям Василя Кандинського, який підкреслював, що справжній художній образ має виходити за межі матеріального і звертатися до духовного [9]. Також у цих двох аналогах дуже гарно видно саме композицію,

на якій я хотіла би зазначити лінії, де саме тканина в вертикалі пов'язує персонажів. У моїй роботі це виявляється також через нематеріальність освітлення. Згідно з теорією Й. Іттена, гармонія кольору досягається через баланс контрастів [19]. Це допомогло зрозуміти структуру етапів нашарування, наприклад контраст між першим планом та іншими.

Аналіз картин майстрів дозволив сформулювати основні принципи побудови власного твору:

- використання світла як головного елемента для утворення композиції;
- узагальнення та поєднання контрастів та колористичного рішення, як носія сенсу.

Та в результаті можна зробити висновок, що моя робота «Заповіт у світлі» продовжує традицію символічного живопису, але водночас є відображенням сучасного історичного контексту, де мистецтво стає формою осмислення війни та збереження національної пам'яті.

4. Розробка авторської концепції рішення теми

Образ воїна на передньому плані роботи «Заповіт у світлі» символізує сучасну людину, яка опинилася в стані екзистенційної кризи. Звернення до пам'яті передків є актом внутрішнього пошуку, який відбувається через жінку, як символ продовження роду. В роботі «Заповіт у світлі» жінка також «провідник к переродженню». Цей діалог фігур на картині – завіт та сакральний вузол між поколіннями, що дає відповіді у скрутні часи навіть о питаннях майбутнього. Образ Тараса Шевченка у верхній частині композиції виконує функцію змістового центру. Жінка – основний образ, тому вона і є «сама світла пляма». Шевченко на перший погляд виступає лише як історична постать, але на мою думку саме він є тим впізнавальним кодом культурної пам'яті.

Робота ґрунтується на прагненні осмислити сучасність через призму духовного досвіду та філософських питань, які виникали практично у

кожного, а у людей з фронту ці питання постійні. Тому обрана тема не є випадковою, оскільки сьогодні, в умовах повномасштабної війни, питання ідентичності, та внутрішньої опори кожного набувають особливої актуальності. Війна змушує звертатися до глибинних сенсів, переосмислювати власне місце навіть в історії та наприклад знаходити відповіді в культурному спадку свого народу. Я вважаю в цьому контексті мистецтво виступає не лише як засіб відображення подій, але і як спосіб їх внутрішнього переживання та переосмислення та допомоги іншим. Так само, як для нас зараз Кобзар чи картина «Катерина», а також багато пісень, поем.

Як позначає Ганс Белтінг, образ у мистецтві функціонує як носій пам'яті, що здатен зберігати та передавати культурні смисли незалежно від часу [16]. Саме тому у своїй роботі мені цікавий саме момент внутрішнього звернення людини до себе та відповідей у стані крайнього випробування.

«Як помру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Вкраїні милий» [11].

У цей момент виникає потреба у зверненні до чогось більшого, ніж власний досвід – окреслити в собі ясніше, або більш розкласти по поличках, що є надія – це дає сенс підніматися з колін та продовжувати стояти до кінця як військовим у горячих точках так і нам у тилу. Зокрема ідеї такої боротьби та незламності закладені в «Заповіті», й залишаються актуальними і сьогодні, оскільки вони апелюють до свободи, самовизначення та твердої позиції вибору за себе, та власну землю. Цей уривок також дуже добре передає основний зміст моїх слів, що я хочу відобразити у дипломній роботі.

«Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю,
Волю окропіте.

І мене в сім'ї великої,
 У сім'ї вільній, новій,
 Не забудьте пом'янути
 Незлім тихим словом» [11].

Україна, та краще сказати її дух, так і формується в усі часи, через переосмислення творів. На моїй картині саме так і побудовано концепцію, подібне трактування образу відповідає ідеям Василя Кандинського, який вважає, що мистецтво повинно передавати не зовнішню форму, а внутрішній зміст і духовний стан [20]. Освітлення з неба є ключовим елементом, але і також головним носієм змісту. Світло в роботі символізує надію, що з'являється навіть у найтемніші моменти. Його поява з неба підкреслює ідею вищої підтримки, але водночас воно може трактуватися і як внутрішнє світло самої людини. Як позначає Йоганнес Іттен, колір і світло мають безпосередній вплив на емоційне сприйняття та здатності викликати глибокі психологічні реакції [19]. На мою думку, актуальність теми також полягає в тому, що сучасна війна не лише є фізичним протистоянням, але й боротьбою за культуру, що також охоплює творчість Шевченка, як художника та письменника. У цьому і є сенс звернення до образів минулого – це також спосіб збереження ідентичності. Як підтримує Ернст Гомбріх, мистецтво завжди є відображенням способу мислення епохи, а не лише її подій [18]. Таким чином, створення подібного твору є спробою зафіксувати не лише факт війни, але й внутрішній стан суспільства.

Отже, авторська концепція твору «Заповіт у світлі» полягає у створенні цілісного художнього образу, що відображає зв'язок з надією через покоління та їх силу як основний чинник духовної стійкості, навіть якщо своя вичерпується. Робота не лише інтерпретує сучасні події, але й намагається показати їх у ширшому пласті часу, де минуле і сучасність взаємодіють, формуючи майбутнє.

5. Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму

Композиційне рішення дипломної роботи «Заповіт у світлі» формувалося поступово, через серію пошуків, ескізів та варіативних робіт з трохи іншими концепціями та кількістю фігур, все це було спрямовано на досягнення ідеального і цільового на мою думку художнього твору (іл. 9). Основною задачею було знайти таку структуру простору, яка б не лише передавала сюжет, але й підсилювала ідею наповнювання твору. В основі композиції лежить вертикальний принцип побудови, що символізує зв'язок між земним і духовним рівнями. Якщо уявити роботу в абстрактних фігурах то вийде трикутник з світла, який ніби нависає над чоловіком, що також має під собою філософське підґрунтя (іл. 12). Нижня частина композиції – це простір реальності, в якому знаходиться воїн. Вона вирішена в більш темних тонах, що підтримує стан напруги, невизначеності та внутрішнього конфлікту. Верхня частина – той самий перевернутий трикутник – простір світла, відкритого неба, що уособлює духовний вимір, надію (іл. 12). Тому драматичний вплив на рівні сприйняття фігур у плямах я вважаю влучним для ока глядача.

Центральним композиційним вузлом є жіночий образ, який виступає своєрідним посередником між цими двома рівнями. Її розташування не є випадковим – вона знаходиться між воїном і образом пам'ятника, що підкреслює її роль як провідника, зв'язку між минулим і сучасним. Така будова відповідає принципам візуального балансу, описаному Рудольфом Арнхеймом, згідно з якими композиція діє як система взаємодії сил, що створюють рівновагу та напруження [15]. Особливу увагу приділено напрямку руху погляду глядача (іл. 12). Він починає з фігури воїна, піднімається до жіночого образу і далі переходить до світла у верхній частині композицій. Таким чином, сама композиція веде погляд шляхом внутрішнього піднесення від темряви до світла, від відчаю до надії.

Важливу роль у композиційному рішенні відіграють ритмічні елементи, зокрема стрічки з головного убору, що поєднують окремі частини картини (іл. 12). Вони створюють динаміку та візуально об'єднують простір, формуючи єдину структуру. Подібний підхід перегукується з декоративною пластикою ліній у творах модерну, таких як «Спогад про Іванчицю» Мухи (іл. 8), де лінія виконує не лише конструктивну, але й смислову та емоційну функції.

Колористичне рішення композиції базується на контрасті холодних і теплих тонів. Нижня частина картини насичена холодними але темними відтінками, що підсилює драматизм ситуації – метафоричний холод, тоді як верхня частина стає поступово наповнена теплим та холодним світлом видозмінює атмосферу ситуації (іл. 13). Як позначає Йоганнес Іттен, контраст світлого і темного, холодного і теплого є одним із найсильніших засобів емоційного впливу [19]. Композиційні пошуки також включали роботу з масштабом і пропорціями (іл. 11). Фігура воїна зображена більш узагальнено – обличчя відвернуто, що дозволяє глядачу ототожнити себе з ним. Натомість образ жіночої постаті та Шевченка мають більш всеохоплюючий характер, що підкреслює їх ідею.

Таким чином, композиція є не лише засобом організації простору, але й ключовим елементом розкриття концепції. Вона формує смислову структуру твору, спрямовуючи сприйняття глядача та підсилюючи емоційний вплив.

6. Технологічні та живописні засоби виконання художнього твору

Перед початком роботи над полотном були виконані композиційні пошукові ескізи (іл. 9), далі від імприматури, до завершального етапу опрацювання деталей, застосовувались класичні принципи олійного живопису, що передбачають поетапне формування зображення (іл. 14). Як вказує Майєр, техніка живопису безпосередньо впливає на сприйняття форми та кольору, визначаючи загальну якість, твору [21]. Композиція картини передбачає використання вертикального формату розміром 120x70 см.

Полотно було попереднє заґрунтоване для створення базового шару, що забезпечує краще зчеплення фарби, після чого його закріпили на дерев'яному підрамнику.

Колористичне рішення в роботі базується на обмеженій палітрі, можна навіть виразитись що монохромній, з домінуванням синьо-зелених та жовтих відтінків (іл. 11). Одночасно, взаємодія кольорів залежить від їх температури та насиченості, а не лише від традиційних уявлень про змішування [24]. Такий кольоровий вибір не лише відсилає до національної символіки, але й наповнює роботу змістом. Світлові ефекти досягались через поступове нашарування фарб, що створює відчуття прозорості та підсвічення роботи з глибини. Світло в роботі не є однорідним – воно варіюється за інтенсивністю та «температурою», що дозволяє передати його символічний характер (іл. 11). Також велике значення має фактурне рішення роботи. У нижній частині картини мазки є більш щільними та виразними, що підкреслює матеріальність і напругу (іл. 13). У верхній частині полотна мазок стає легшим, більш розмитим. Використовується принцип лесування, що створює ефект нематеріальності.

Такий підхід відповідає загальній концепції роботи, де об'єднуються два рівні – фізичний та духовний. Технологічні та мальовничі засоби в роботі не тільки є інструментом виконання, а виступають активним елементом художнього висловлювання, що формує її зміст і емоційний вплив.

7. Висновки

У процесі виконання сюжетно-портретної дипломної роботи «Заповіт у світлі» було здійснено комплексне дослідження теми, що поєднує сучасний досвід війни з спадкоємністю. Робота стала спробою художнього осмислення не лише зовнішніх подій, але й внутрішнього стану людини в умовах військового стану.

Звернення до символічного мислення у ході моєї роботи було визначальним та ключовим елементом. Саме через метафори і символи, такі як світло, образ жінки, військовій у тіні, постать монументу, хмари на небі, що розійшлися, і вдалося створити багаторівневий шаровий образ, що виходить за межі буквального зображення. Композиційні рішення, колористика та технічні засоби були підтримані єдиною ідеєю показати шлях від темряви до світла. Авторська концепція дозволила поєднати декілька підходів, що й забезпечило глибину змісту та емоційний вплив цього твору.

Особливий якір у роботі відіграє ідея зв'язку поколінь, яка проявляється через звернення до культурної пам'яті. Це підтримує актуальність теми в сучасних умовах, коли питання ідентичності, вибору та надії є визначальними. Робота демонструє можливості образотворчого мистецтва, як засобу глибокого осмислення реальності та передачі складних культурних процесів. Саме це і полягає в основній ідеї роботи – підкреслити духовну незламність українського народу у час випробувань.

8. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альфонс Муха галерея. URL: <https://www.visitczechia.com/ru-ru/things-to-do/events/2014/01/e-muchas-slav-epic> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Білецький П. О. Українське мистецтво. Київ: Мистецтво, 2004. 161 с. URL: <https://surl.li/qrwnoe> (дата звернення: 26.03.2026).
3. Бібліотека українського мистецтва. URL: <https://uartlib.org/> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Жулинський М. Г. Тарас Шевченко: художник і мислитель. Київ: Наукова думка, 2003. 320 с. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=790&page=179> (дата звернення: 27.03.2026).
5. Національний художній музей України. Офіційна сторінка. URL: <https://namu.ua> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Петров М. Жіночий образ у контексті сучасного мистецтва. Київ: Мистецтво, 2019. 382 с.
7. Пономаренко М. В. Художньо-стилістичні особливості станкового портрету в живописі Харкова XX–XXI ст. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0416U000853> (дата звернення: 31.03.2026).
8. Прокопенко Н. Живопис: історія і теорія. Харків: Фоліо, 2013. 184 с.
9. Прифронтові українські фотографії. URL: <https://surl.li/xihuao> (дата звернення: 30.03.2026).
10. Статті про українських художників. URL: <https://uartlib.org/article/> (дата звернення: 30.03.2026).
11. Тарас Шевченко. Повне зібрання творів у 6 т. Т.1 2003 Поезія 1837–1847. Київ 371 с. 750-752 с. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev146.htm> (дата звернення: 30.03.2026).

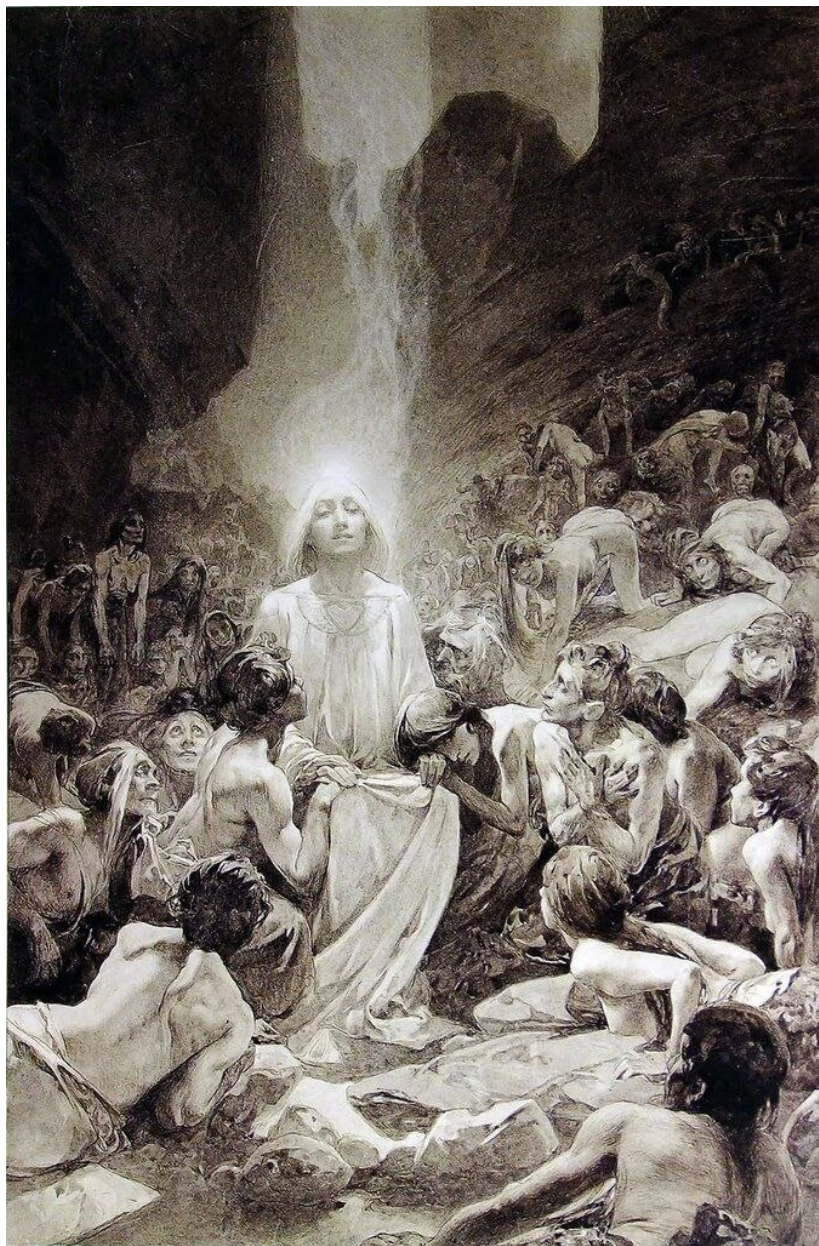
12. Фока М. «Катерина» Т. Шевченка: закодований смисл картини. URL: [https://arts-series-
knukim.pp.ua/article/view/158218](https://arts-series-
knukim.pp.ua/article/view/158218) (дата звернення: 30.03.2026).
13. Шевнюк О. Л. Словник термінів образотворчого мистецтва: навч. посіб. Київ, 2015. 100 с.
14. Яремків М. М. Композиція: творчі основи зображення: навч. посібн. Тернопіль, 2005. 112 с.
15. Arnheim R. Art and Visual Perception. Berkeley: University of California Press, 1974. 320 p. URL: <https://surl.li/xzavgc> (дата звернення: 30.03.2026).
16. Belting H. Art History after Modernism. Chicago: University of Chicago Press, 2003. 320 p. URL: <https://archive.org/details/arhistoryafterm0000belt> (дата звернення: 30.03.2026).
17. Gettens R. J., Stout G. L. Painting Materials: A Short Encyclopaedia. New York: Dover Publications, 1966. 256 p. URL: <https://archive.org/details/paintingmaterial0000gett> (дата звернення: 30.03.2026).
18. Gombrich E. H. The Story of Art. London: Phaidon Press, 1995. 688 p.
19. Itten J. Мистецтво кольору. Київ: ArtHuss, 2020. 240 с. URL: <https://ru.scribd.com/document/655494747/Itten-Color-Pages> (дата звернення: 30.03.2026).
20. Kandinsky W. Concerning the Spiritual in Art. New York: Dover Publications, 1977. 256 p. URL: <https://archive.org/details/concerningthespi> (дата звернення: 30.03.2026).
21. Mayer R. The Artist's Handbook of Materials and Techniques. New York: Viking Press, 1991. 784 p. URL: <https://archive.org/details/artisthandbookof> (дата звернення: 30.03.2026).
22. My Art Museum Alfons Mucha. URL: <https://surl.li/umwuuz> (дата звернення: 30.03.2026).

23. Panofsky E. Meaning in the Visual Arts. Chicago: University of Chicago Press, 1982. 320 p. URL: <https://archive.org/details/meaninginvisuala00pano> (дата звернення: 30.03.2026).
24. Wilcox M. Blue and Yellow Don't Make Green. London: School of Colour Publishing, 2004. 160 p. URL: <https://archive.org/details/blueyellowdontma0000wile> (дата звернення: 30.03.2026).

9. Список ілюстрацій

1. Альфонс Муха. Цикл «Отче наш». 1899. Літографія. вугілля, гуаш. 41×31 см. Музей Мухи. Прага, Чехія.
2. Альфонс Муха. Цикл «Отче наш». 1899. Літографія. вугілля, гуаш. 41×31 см. Музей Мухи. Прага, Чехія.
3. Тарас Шевченко. Катерина. 1842. Полотно, олія. 93×72,3 см . Національний музей Тараса Шевченка. Київ, Україна.
4. Володомирій Журавель. Тополя. 1964. Полотно, олія. 130×95 см. Національного музей Андрія Шептицького. Львів, Україна.
5. Альфонс Муха. Цикл «Слов'янська епопея». 1912. Полотно, олія. 610x810 см. Національна галерея. Прага, Чехія.
6. Еttore Тіто . Сприятлива погода. 1905. Полотно, олія. 153x80 см. Приватна колекція.
7. Альфонс Муха. Мадонна лілій. 1905. Полотно, олія. 247×182 см. Національна галерея. Прага, Чехія.
8. Альфонс Муха. Спогад про Іванчицю. 1903. Літографія, карандаш, вугілля. 24×45 см. Національна галерея. Прага, Чехія.
9. Начерки до дипломного проекту.
10. Графічні пошуки композиції дипломного проекту.
11. Кольорові пошуки до дипломного проекту.
12. Побудова композиційно-аналітичної схеми до дипломного проекту.
13. Кольорові ескізи до дипломної роботи «Заповіт у світлі».
14. Етапи праці на полотні.
15. Богачова Е. Г. Дипломна робота «Заповіт у світлі». 2026. Полотно, олія. 120x70 см.

10. Альбом ілюстрацій

Іл. 1. Альфонс Муха. Цикл «Отче наш». 1899

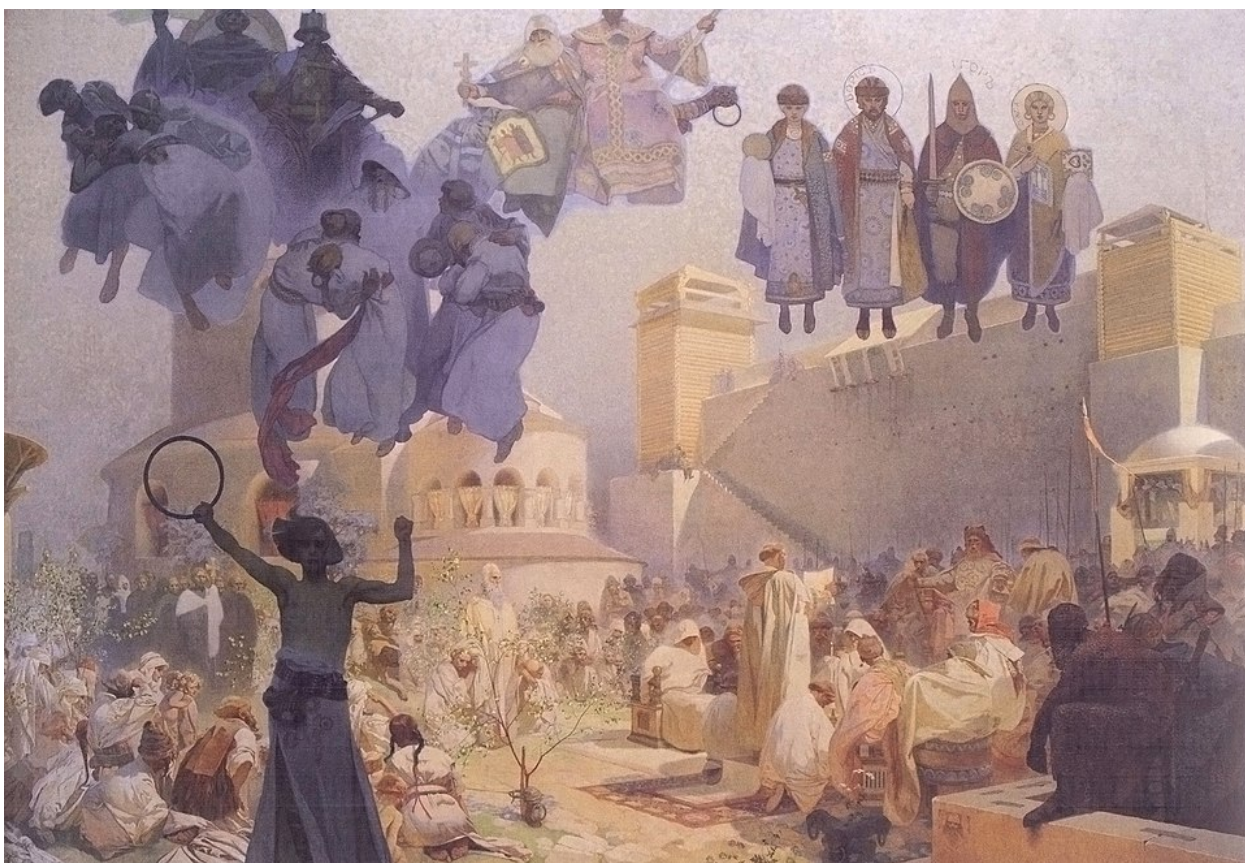
Іл. 2. Альфонс Муха. Цикл «Отче наш». 1899

Іл. 3. Тарас Шевченко. Катерина. 1842

Іл. 4. Володимир Журавель. Тополя. 1964

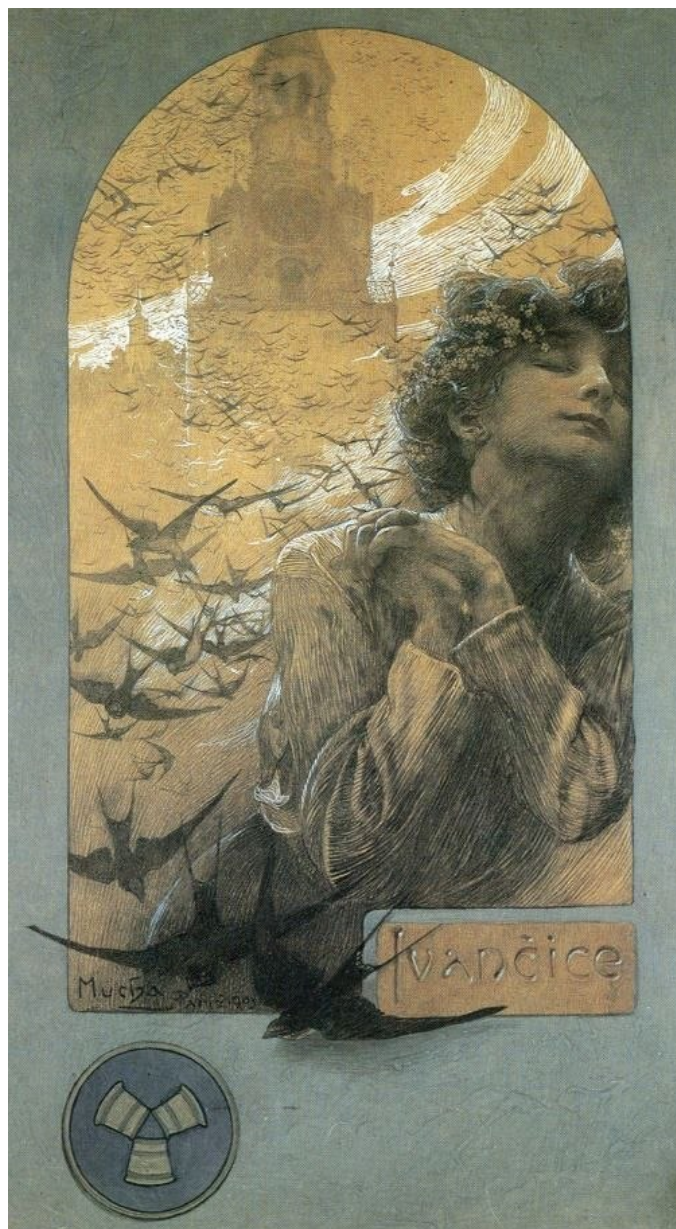
Іл. 5. Альфонс Муха. Цикл «Слов'янська епопея». 1912

Іл. 6. Еttore Тіто. Сприятлива погода. 1905

Іл. 7. Альфонс Муха. Мадонна лілій. 1905

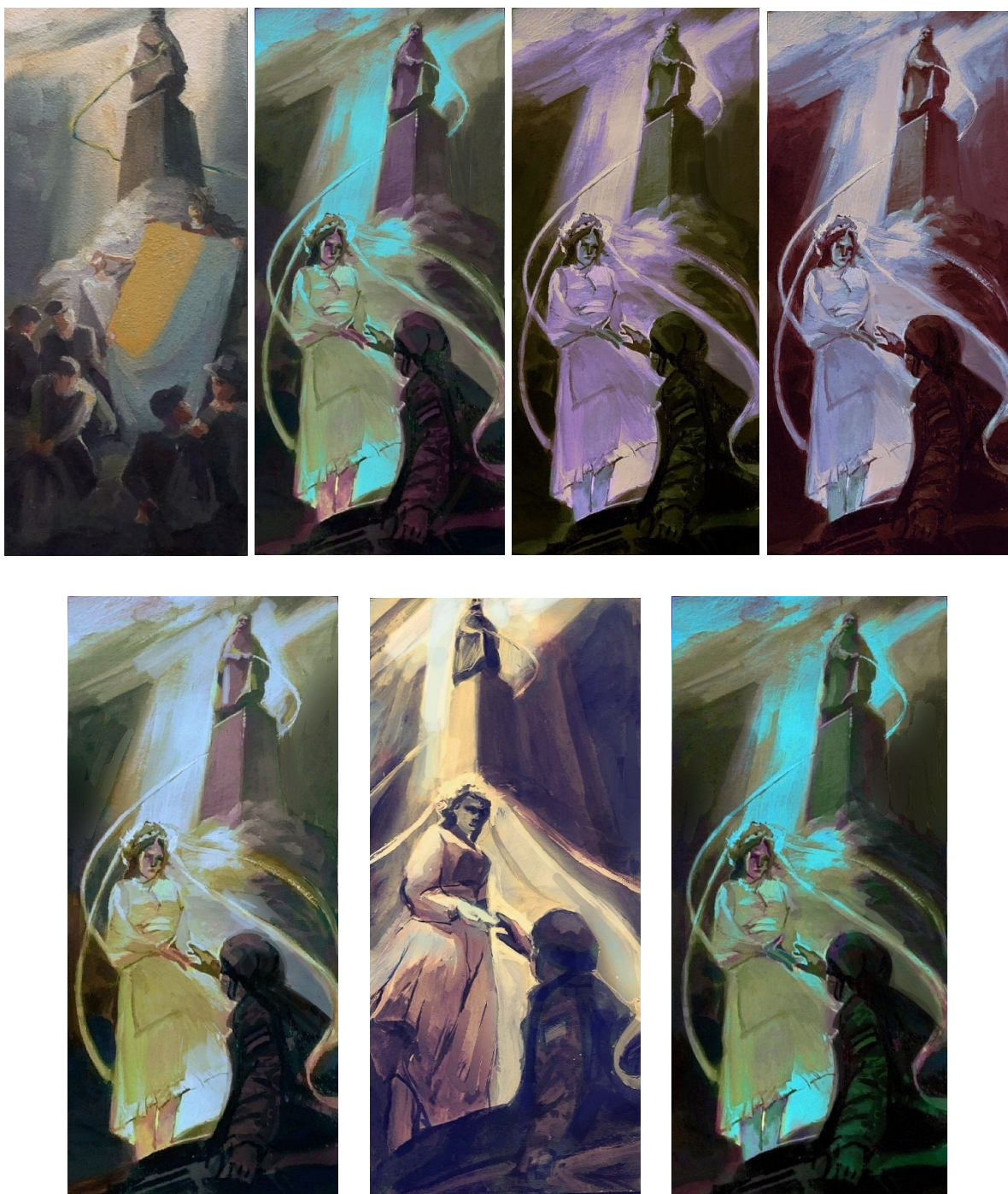
Іл. 8. Альфонс Муха. Спогад про Іванчицю. 1903

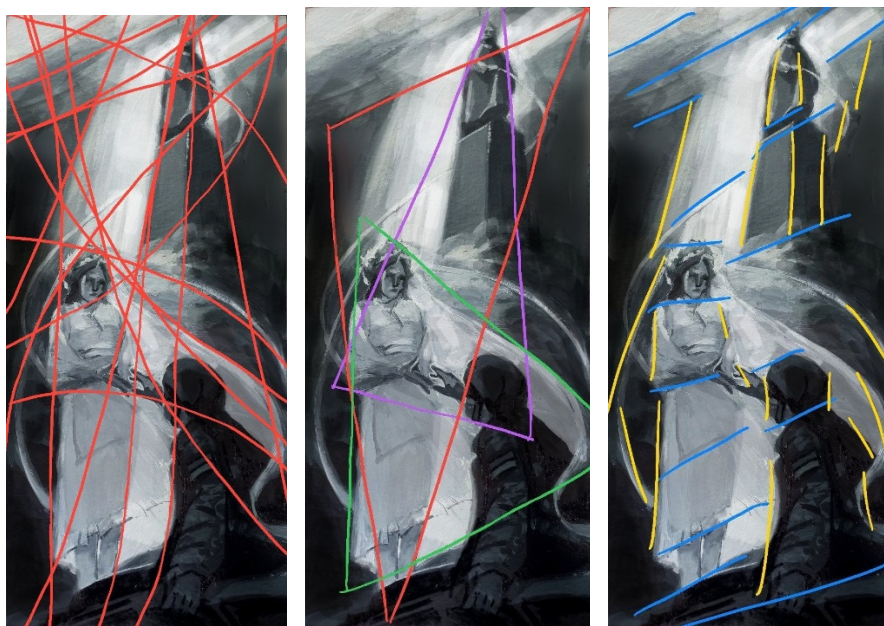
Іл. 9. Начерки до дипломного проекту

Іл.10. Графічні пошуки композиції дипломного проекту

Іл.11. Кольорові пошуки до дипломного проекту

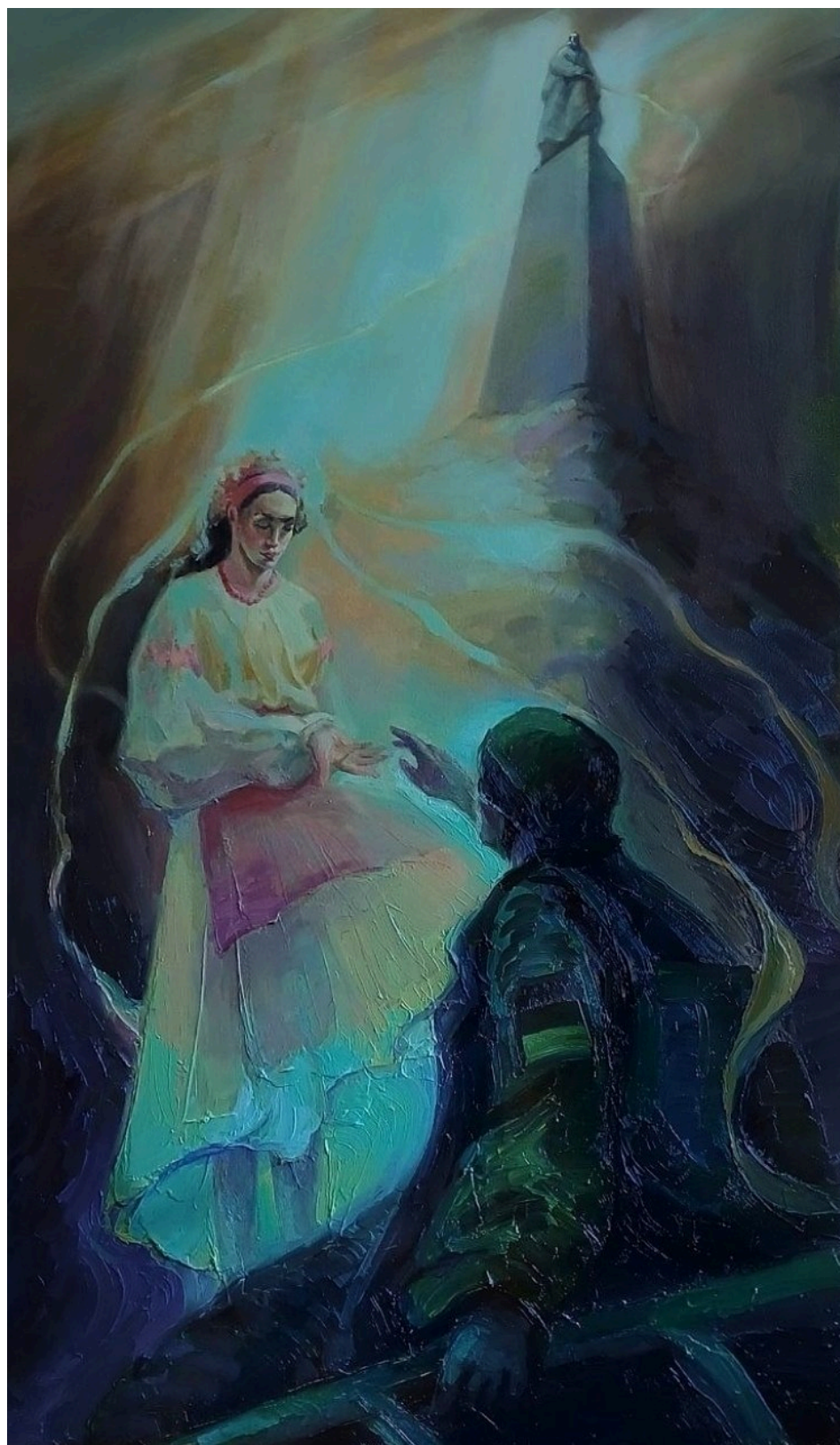
Іл.12. Побудова композиційно-аналітичної схеми до дипломного проекту

Іл. 13. Кольорові ескізи до дипломної роботи «Заповіт у світлі»

Іл. 14. Етапи праці на полотні

Іл. 15. Богачова Є. Г. Дипломна робота «Заповіт у світлі». 2026